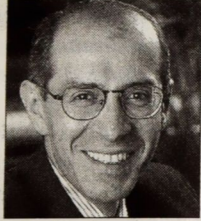

Sorulmayan sorular

HASAN BÜLENT KAHRAMAN

Türkiye'nin meselesi yüz yetmiş yıldır değişmedi ve modernleşme olarak kaldı. Modernleşmeyi, Türkiye daima somut ve teknik bir ilerleme olarak algıladı. Eğer ekonomik zenginleşme sağlanabilir, eğer enerji üretimi belli bir düzeyin üstüne

çıkarılabilir, eğer kâğıt tüketimi belli sınırı zorlarsa Türkiye modernleşecektir dendi. Bu anlayışın yaşama biçimine dönük bir yanı da kendisini alttan alta hissettirdi. Eğer konaktan apartmana geçilirse, eğer otomobil kullanımı artarsa gene Türkiye'nin, modernleşmenin eşanlamlısı olarak, Avrupalılaşıacağı varsayıldı. Eğer yapılan ölçümler koyulmuş hedeflere ulaşıldığını gösteriyorsa modernleşmenin bir aşaması tamamlanmış sayıldı. Modernleşme bir sürekli gelişme ('muasır medeniyet seviyesi') olarak kabul edildiğinden sağlanan sonuçla yetinilmedi, aynı süreç, hedef yükseltilerek tekrarlandı. O zaman mesele şu...

Türkiye'de herkes ve her kesim toplumsal sorunları sadece makro düzeyde ve makro değişkenlerle ele alıyor.

Makro düzey ve değişkenler daha çok ekonomi ve sosyolojiyle sınırlı. Öte taraftan hiçbir sorunu insan kavramı ve onun ilişkileri ile tanımlanabilecek daha mikro ölçekte tartışmayı düşünmüyoruz.

Bu, mutlak ilerlemeci, pozitivist mantığın bir yansımasıydı. Tek değişkenli bir modelin kabulüyle ölçmeye dayalı mekanik bir ilerleme düşüncesinin temellendirilmesiydi. Hayat, toplum ve her şey bu kadarıyla açıklanabiliyordu. Hatta insanların bile zekâ ölçümlerine göre sıralanması doğal karşılanıyordu. Öyleyse ekonomizmin ve sosyolojizmin ötesini sorgulamaya ve kurcalamaya gerek yoktu.

Oysa hayat bu değildi tabii. Olmadığı bir türlü önlenemeyen trafik kazalarıyla, bir felakete dönüşmüş üniversite giriş sistemiyle, fakat hepsinden önemlisi insanlar arasında giderilemeyen iletişim noksanlığıyla anlaşılıyordu. Koyulan hedefle, hatta yakalanan hedefle elde edilen ve yüz yüze bulunulan sonuç arasındaki uçurum insan gerçeğini bilmeden değerlendirilemez. Çünkü, önemli olan kâğıdın ne kadar tüketildiği değil nasıl tüketildiğiydi. Bu incelenmediğinden ve sosyoloji hayatı kuşatan gerçeğin bulgulanması olarak anlaşılmadığından kurgulanan gerçekle yaşanan gerçek

arasındaki fark garip bir noktada kesişti ve Türkiye, bir kurgunun içinde yaşatılan, bir ütopya toplumuna dönüştü. Bugün Türkiye'nin bir gerçeği yok, sadece hayalleri var demek o kadar da yanlış ya da abartılmış bir şey söylemek değildir.

Halbuki mesele tersinden koyulabilir ve mesela sosyoloji mikro ölçekte kullanılabilirdi. İnsanların davranış ve zihniyet kalıpları böylelikle çözümlenebilir, tavır ve tepkiler bu yoldan daha rahat anlaşılabilirdi. Mesela, Türkiye'de ana-baba-çocuk ilişkisini irdeleyen bir tek araştırma yoktur. Türkiye'de insanların çatal bıçak kullanma alışkanlığı nedir diye soran bir tek çalışma bulunmaz. Ama o çatal bıçak kullanamayanlar TIR sürerler ayrı mesele. Yani, tavır, kalıba göre insan değil insana göre bir kalıp yaratmak olmalıydı. Bu yapılmadı. O nedenle de biz, her şey bir yana, Türkiye insanı kimdir bunu bilmiyoruz. Oysa bunu yaparsak 'Avrupalı olmak'tan uzaklaşmazdık. Tersine daha çok öyle olurduk. Çünkü, onların yaptığı öncelikle ve geniş ölçüde budur. Toplumsal yapının bilinçaltını ve kültürel boyutunu anlamaya çalışmak.

Bazılarını niye kırk bin köyde bir tek piyano yok diye sorduğu için taşlamamız galiba sebepsiz değil.